

Universitätsbibliothek Paderborn

**Johannis Trithemii Spanheimensis Primo, Deinde D. Iacobi
Maioris Apvd Heripolin Abbatis, viri suo aeuo doctiss. ...
Partis Opera Historica, Qvotqvot hactenus reperiri
potuerunt, omnia**

Partim E Vetvstis Fvgientibusque editionibus reuocata, & ad fidem
Archetyporum castigata; partim ex manuscriptis nunc primùm edita ;
Qvorvm Catalogvm Aversa pagina exhibet

Iohannis Trithemii Spanheimensis Primo, Deinde D. Iacobi Maioris Apvd
Heripolin Abbatis, viri suo æuo doctissimi Secvndæ Partis Chronica
Insignia Dvo - I. Coenobii Hirsavgiensis, Diœcesis Spirensis: eius
fundationem & progressum ab Anno Christi DCCCXXX. vsque ad Annum
MCCCLXX. II. Coenobii ...

Trithemius, Johannes

Francofurti, 1601

De Diethmaro, Sexto Hvivs Coenobii Abbe, Qvi præfuit annis
vigintiseptem, & de diuersis gestis illius temporis in Alemania.

urn:nbn:de:0128-1-17336

mense Martio, diem non notavit Meginfridus¹, anno regimini sui 7. quod monachus Rudolphus abbas mortuus, prescriptus Adelardus quibusdam ex monachis secreto prædictis serebatur: sub isto Abbatore, sub quo Rudolpho, monastica disciplina multum tenuerat. Erat enim (sicut prædictimus) disciplina homo leuis, coniuijs & portationibus deditus torus, parum aut nihil de conuersatione regulari curans. Vnde monachi præsertim ætate minores, nondum in timore Dei fundati, his laxitatibus semel assueti, nunquam deinceps ad internam conuersationem spiritus reuocari potuerunt.

*DE DIETHMARE, SEXTO HVIVS COENOBII ABBATE, QUI
prefuit annis viginti septem, & de diversis gestis illius
temporis in Alemannia.*

Post mortem Rudolfi abbatis, magna in delegandi successore inter fratres difficultas suborta est. Nam aliqui ex senioribus, quibus cordi erat disciplina vita regularis, tandem habere pastorem optabant, qui pristinum illum monastica religionis seruorem iam pene extinctum in monasterio isto, verbo & exemplo resuscitare & vellent & posset: contra maior quidem, sed non senior pars fratrum, qui parvo Rudolfi abbatis exemplorum missiores animo iam facti fuerant, abbatem suis conuenientem moribus querebant.

*Differens fit
in electione,*

Tandem post multis tractatus, consilium interponente suum venerabili Hildeberto, Fuldensis monasterij abbatte, clegerunt vñanimi consensu Diethmarum monachū sancti Galli, iam antea eis aliquando notum, quippe qui Linthelmo scholam sancti Aurelij olim tenente per biennium apud eos commoratus fit.

*Fuldenſis
abbatis.
Diethma-
rus fit ab-
bas.*

Hunc ergo in abbatem eligentes 18. calend. Maii, de monasterio sancti Galli honificae adductum suscepserunt eodem anno, quo Rudolphus viam vniuersitatis carnis fuerat ingressus anno videlicet dominicae nativitatis 925, in die 13. Henrici regis Romanorum anno sexto, prefuit annis 27. Fuit autem ex Suevia oriundus, patre genitus Arnaldo, matre Heluwe, secundum seculi quidem dignitatem nulla nobilitatis prerogativa insignitus, sed qui humilem progeniem Christi amore redderent claram. Filium enim hunc suum adhuc parvulum in monasterio prefato sancti Galli omnipotenti Deo seruitur, obtulerunt, per cuius meritum se Deo quoque reconciliari possit confidebant. At vero per seipsum Deo à parentibus deuotus, quasi alter Samuel coepit in omnibus quæ ad religiolam conuersationem pertinebant, studiosius agere, & quæ à senioribus dicebantur diligenterme conferuare.

*Vita Die-
thmari ab-
bas.*

Fuit eo tempore monachus nomine Hartmonodus, qui post Notgerum scholæ monachorum apud S. Gallum multis annis præsedit, cuius in superioribus iam dudum fecimus mentionem. Is cum gratiam docendi haberet singularem Diethmarum puerum cum alijs instituendum suscipiens, breui illum coevis reddidit doctorem. Erat sanctus ingenio docilis, tanta que via acitate memorie adhuc puerulus vigebat, vt pro miraculo haberetur. Mortuo non post multos annos, Hartmundo successit in regimine literatorie institutionis Adelardus monachus valde doctus, qui Diethmarum & Helpeticum singulari præditos ingenio, singulari quoque diligentia docebant. Diethmarus ergo in omnibus scientia philosophia tam mundana quam ecclesiastica doctus eusus, non minus integratè monastica conuersationis, quam eruditione literarum insignis, septennis in monasterio à parentibus traditus fuit.

*Commentarii à flu-
dio literarum.
Ingenium eius com-
mendatur.*

Anno 28. gradum sacerdotij accepit. Et post septennium cum esset annorum 35. *Ætas Die- thmari ab- bas.* hoc ipso anno in abbatem huius monasterij fuit assumptus. Vita continentissimæ fuit, in cibo parcus, in poro parcior, qui regularem disciplinam in hoc monasterio pene collapsam prudentissimo moderamine ad priorem statum reuocauit. In agendis quibuslibet negotiis prudenter se gerebat, & omnipotens Deus benedictionis sua gratiam ei multipliciter impedit. Erat non solum doctus, sed etiam tam in Romana lingua quam in Alemannica eloquentissimus, & tam idoneus ad persuadendum, vt eius sententiae rarus fuerit qui contradixerit. Fratrum suorum infirmitates ita prudenter & patienter tulit, vt nullus tam insolens vñquam visus sit, qui per eius longanimitatem prudentissimam ad meliora non proficeret.

*Conver-
tione eius
qualitas.*

Anno eius 3. Herigerus archiepiscopus Moguntinus moritur calend. decemb. cui in archiepiscopatu succedit reverendissimus ille abbas Hildebertus, genere Fran-

*Hildeberus
abbas Ful-
densis fit ar-
chiepiscopus.*

C 2

D C C C X X V I I .

MONAST. HIRSAVGIENSIS

episcopus *Mogunti-*
nus. *cus, vir mirae sanctitatis, & præter naturalem sapientiam animi literarum quoque scientia*
satis illustris, qui inter cætera dona gratiarum, spiritum quoque prophetæ habuisse me-
moratur. Hic est Hildebertus amabilis Deo pontifex, cuius cōsilio (vt prædictum) Dieth-
marus ante biennium in abbatem huius monachica habitationis de sancto Gallo fuit al-
sumptus: præfuit autem ecclesiæ Moguntinæ annis 14. Iste venerabilis antistes Ottonem
Imperatorem primum vnxit in regem.

D C C C C X X V I I .

Vngarivin-
cus, vir mirae sanctitatis, & præter naturalem sapientiam animi literarum quoque scientia
satis illustris, qui inter cætera dona gratiarum, spiritum quoque prophetæ habuisse me-
moratur. Hic est Hildebertus amabilis Deo pontifex, cuius cōsilio (vt prædictum) Dieth-
marus ante biennium in abbatem huius monachica habitationis de sancto Gallo fuit al-
sumptus: præfuit autem ecclesiæ Moguntinæ annis 14. Iste venerabilis antistes Ottonem
Imperatorem primum vnxit in regem.

Anno Diethmari abbatis 4. Henricus Imperator pugnans cum Vngaris, Danis & Boemis, triumphator eius est, interficiens quasi viginti millia ex eis, ducensque non gentes cum præda ingenti captiuos.

Diethardus
ex abbate
episcopus. His diebus Diethardus abbas monasterij Hirsfeldensis factus est episcopus Hirsfeldensis in Saxonia, nonus in ordine: & præfuit ecclesiæ præfatae annis vigintiduo bus, in cuius locum Burchardus factus est abbas.

Ratherius
ex mona-
chopisco-
pus. Claruit circa hæc tempora Ratherius ex monacho Bobiensis cœnobij episcopus Veronensis, vir nimia simplicitatis, sed eruditio tam secularis literaturæ quam ecclesiastice nominatus, qui pulsus ab episcopatu Papiae, in exilium ab Hugo rege Italia, quia illa varius fauerebat: & iterum in pristinum honorem restitutus, librum de suis ærumnis loculento sermone composuit. Scriptis & alia multa legentibus vtilia, quorum alibi mentionem fecimus. Multum laboravit scribendo & prædicando contra heres Anthropolomorphitarum, quæ suo tempore in Italia repullulare coepérat dicens: Deum corpore & membris constare humanis.

Eodem tempore claruit Hildeuinus ex abbatte Bobiensis cœnobij episcopus Veronensis ante Ratherium immediate, ac postea archiepiscopus Mediolanensis ab Hugo rege Italæ constitutus.

D C C C C X X I X .

Lancea do-
mini venit
ad imperium. Anno Diethmari abbatis 5. lanceam mirandi operis, & clavis Iesu Christi crucifixam sanctificatam, quæ dicitur primi & magni imperatoris Constantini fuisse, quam Samson comes Rudolpho regi Burgundie donauerat, Henricus Imperator precibus, minis & immensis muneribus ab eo extorsit, quæ ad insigne & tutamen imperij posteris reliquit: hanc vero nostris temporibus Nurenbergenses se habere cum cæteris Catoli Magni insignibus profitentur, quæ & vidimus.

Monasterium
Quelenburg
fundatum
est. His quoque temporibus Henricus Imperator construit illud famosum cœnobium monialium sub regula sancti Benedicti in Saxonia, quod Quelenburg nominatur, in honorem beati Seruati Tungorum quondam episcopi, in primam abbatissam constituta Mechtildem filiam suam, quæ fuit virgo multis clara virtutibus, soror videlicet Ottonis imperatoris primi & Brunonis archiepiscopi Colonensis.

D C C C C X X I I .

Fons san-
guinis efflu-
xit. Anno Diethmari abbatis octauo, in ciuitate Ianuensi fons sanguinis largissime effluxit, portendens forte ipsius urbis imminentem ruinam, quæ eodem anno subsecutacit. Nam ciuitas ipsa, ab Africanis infidelibus cum multa classe ad nauigantibus eodem anno capta est, ciues omnes aut trucidati aut captiui abduicti sunt.

Eodem anno Burchardus abbas Hirsfeldensis factus est episcopus post Diedonem in ecclesiæ Herbipolensi, cui in abbatia successit Megingus vir strenuus & morum honestate insignis.

D C C C C X X V .

Anno abbatis Diethmari 10. qui fuit dominica nativitatis 935. magna synodus episcorum & abbatum apud Ephordiensem urbem Thuringiæ celebrata est.

Prodigia. Multa hoc anno mortem imperatoris Henrici miracula præcesserunt. Sol sereno cœlo obscuratur, per fenestras domorum radios immittens sanguineos. Mons in quo Henricus postea fuit sepultus, flamas in multis locis euomuit. Hominis cuiusdam finistra manus ferro amputata, post annū ei dormienti ad integrum restituta est, & pro signo raculi remansit in loco coniunctionis linea subtilis sanguinei coloris.

Henricus
Imperator
moriuit. Anno sequente Henricus rex per domitis circumquaç gentibus, cum Româ proficiens statuisset, infirmitate correptus iter intermisit. Qui cum se moritur cerneret, cœlocatis principibus & omni populo, filium suum natu maiorem Ottoneum Imperatorem designans, ceteris filijs prædia cum thesauris distribuens, moritur 4. nonarū lulij, anno atatis sua ferme 60. regni autem 18. sepultus in monasterio monialiū, quod ipse inchoauerat, vixore perficiente, in Quelenburg. Cui filius eius Otto primus succedens, annis 38. imperi-

CHRONICA IO. TRITHEMII.

20

vit, cuius anno primo Vngari Franciam, Alemaniam, Burgundiam & Galliam usque ad Oceanum deuastantes, per gyrum intrantes in Italiam, redierunt tandem in sua cum ingenti prada.

Otto confe-
cratione
gem.

Anno igitur Dicthmari abbatis II. qui fuit dominicae natiuitatis 936. indit. decima.
Otto primus per manus Hildeberti archiepiscopi Moguntini Aquisgrani in regem vn-
dus est.

Cum enim duo pontifices, Treverensis videlicet & Coloniensis inter se contendere, quis hoc munus consecrationis iure petagere debuisset, procerum iudicio, ad Hildbertum Moguntinum pontificem delatum est.

Qui accedens ad altare, & sumens inde gladium imperiale cum baltheo, conuer-
sus ad regem, ante se genua flectentem dixit: *Accipe hunc gladium, in quo deicias omnes*
Christi adversarios, barbaros & malos Christianos, tibi auctoritate diuina traditum, cum omni pote-
estate totius imperij Francorum, ad firmissimam pacem omnium Christianorum, Amen. Deinde *Ad armil-*
lamptis armillis & chlamyde induitum dicens: His cornibus humero tenus demissis, mones-
*ris quo zelo fidei feruere debeas, & in tuaenda pace usque in finem certans perseueres. Exinde sumpto *Ad sceptri-**

D C C C C X X X V I I

Anno Diethmari abbatis 12. monasteria S. Galli in Suevia , Bonifacij in Fulda , & Monasteria
Scotorum igne consumpta sunt.

^{mantua.}
Dux Hein-
ricus super-
stans.

Eodem anno dux Euerardus cepit Henricum fratrem impératoris, quem pater ex-
pulo Arnoldo Bauarii duceni constituerat, sed Bauaris mox per Ottonem deuictis, fra-
ter decarcere soluitur.

Claruit his temporibus post S. Odohem, Adamarus abbas Cluniacensis, vir sancti-
tate vita & eruditione scripturarum satis praeclarus, qui tandem oculorum lumine orba-
rus in medio fratrum suorum magnum patientiae praebevit exemplar. Hic tandem con-
summatio praesentis vita termino, in sanctorum catalogo relatus est, cuius festus agitur
dies dibus Septembribus.

DCCCCCXVIII.

Anno Dicthmari abbatis 13. Hildebertus reuerendissimus atque sanctissimus nostri
ordinis quondam abbas, ut supra diximus, archiepiscopus Moguntinus moritur: cui Fridericus
successit, qui construxit monasterium S. Petri Apostoli extra muros Moguntinenses ad
Aquilonem.

Anno Diethmari abbatis 15. fundatum est monasterium nostri ordinis in civitate Magdeburgensi, in honore S. Ioannis, in eo loco vbi hodie maior ecclesia est posita, ipso monasterio postea extra civitatem in monte translato, quod appellamus Bergam. Hanc autem fundationem Otto Imperator primus incepit & perfecit, primus autem cœnobij abbas fuit Anno, monachus cœnobij S. Maximini Treuerensis, vit in scripturis tam diuinis quam secularibus multum eruditus, & non minus integritate morum quam scientia venerabilis.

B C C C X I ' I I

D C C C X L I I .
Anno Diethmari abbatis 18. qui fuit dominicae nativitatis 943. obiit Diethardus monachus & scholaisticus huius qui praefuerat scholæ monachorum publice annis 22. post Luthelnum monachum , vir in omni scientia scripturarum doctissimus, & non minus conversatione quam doctrina insignis: decessit autem 12. calend. Octob. inductione 1. cui in officio docedi succedit Meginradus monachus multu[m] venerabilis, qui Luthelmi auditor in iuuentute fuerat, quo defuncto sub Diethardo predicto monacho, in omni scientia tam divina quam scripturali, et morali, et canonica, et ecclesiastica, et seculari, et diversis artibus, et scien-

diuina quam seculari valde profecit, & multos auditores post se doctissimos reliquit. Clariuit hisdem temporibus in monasterio S. Galli usquevalde doctus in omni scientia.

*Helpericus
scholasticus
S. Galli.*

bonarum artium Helpericus monachus , Diethmari quondam condiscipulus , qui post mortem Adelhardi monachi & scholastici præceptoris sui , docendi officium in eodem monasterio nactus , multos præclaros discipulos in omni doctrina eruditos post se rel. quit . Qui quanta conscripsit opuscula , alibi vbi de scriptoribus tractauimus , satis ex. premissum .

*De uxori-
bus & filiis
Imperatoris
Ottonis pri-
mi.*

Hoc ipso eodem anno moritur Editha filia regis Angliae prima , vxoris nomen fortita Ottonis Imperatoris . mulier sancta & Christo valde deuota , sepulta in præfato monasterio Magdeburgensi . Hæc peperit Ottoni duos filios , Ludolphum ducem Saxonie & Wilhelnum , qui post Fridericum fuit archiepiscopus Moguntinus . Ex hinc duxit Adelhardum filiam ducis Burgundiae viduam vxorem , ex qua item duos filios suscepit , Ottonem qui post patrem Imperator factus est , & Mechtildem quæ fuit ordinis nostri abbatissimam Queltenburg .

Eodem quoque anno obiit mater Ottonis primi Mechtildis imperatrix , & in praedicto coenobio monialium iuxta maritum suum Henricum sepulta est .

*S. Wences-
laus marty-
rizarum.*

His diebus princeps Bohemiae Wenceslaus vir sanctus & Christianissimus à fratre martyrizatur , ambitione principandi sequente . In cuius ultione Otto Imperator bellum Bolislae fratricidæ indixit , & longa per annos 14 . inter eos concertatio fuit .

Arigandus.

Circa hæc tempora Arigandus abbas Monasterij S. Petri in Francia , religione & sanctitate clarus habetur in ciuitate Senonensi , qui vitam monasticam in eodem loco magnifice reformare non minus exemplo quam verbo curauit . His etiam diebus post Wilhelnum Gerlandus monachus S. Germani Altisiodorensis nostri ordinis , fit archiepiscopus Senonensis , vir doctus & religiosus , qui cum Senonensem aliquot annis strenue exercit ecclesiam , migravit ad Dominum , & in monasterio suo diu Germani unde affluptus fuerat , sepultus est . Post quem Hildemannus monachus S. Dionysij Parisiensis nostri ordinis , vir valde doctus , archiepiscopus Senonensis factus est . Anno Diethmar abbatis 21 . famæ in Gallia magna præualuit , Vngari cum Bavaris & Imperatore pugnat & superantur . Anno 23 . Imperator Otto Danos vicit , & Gotfridum regem eorum cum omnî gente Christianum fecit , & episcopatum Seleuciensem & Ripensem de nono ex . Ereditis insuper archiepiscopatum Magdeburgensem , ipsamque ciuitatem confinxit , & multa coenobia fundauit .

Gerlandus.

Hildeman-

*Dani con-
vertuntur
ad fidem
Christi.*

*Danis con-
vertuntur
ad fidem
Christi.*

CHRONICA IO. TRITHEMII.

31

genio præstantes, in primitiis literarum scientijs erudirent, & postea qui habiles inuenienti sufficient, ad altiora transmittenterent. In solis autem famosioribus cœnobijs, quibus & abū-
ditia rerum temporalium erat copiosior, & monachorum numerus maior, cōstitueban-
tur ad officium docendi alios, monachi omniū doctissimi, & nō solum in diuinis, sed etiā
in secularibus literis erudit, ad quos ex inferioribus gradus cœnobij mittebantur mona-
chi altioribus disciplinis instituendi. Quicunq; vero inter eos maioris eruditio fama in
ordine acquisierat, etiā plures ad se miseros discipulos, ad erudiēdum monachos habebat.
Inter monasteria autem hunc morem studiorum habentia, hoc tēpore præcipua fuerunt,
monasterium Fuldense, sancti Galli, Augiense, Hirsfeldense, nostrum Hirsaugense, S. Al-
bani Moguntinense, Corbeiente, Prümense, Mediolacense, S. Dionysii Parisiense, sancti
Maximini Treverēse, Remense, Altisiodorens, Turonēse, Stabulense, & Wissenburgēse:
in quibus omnibus erant monachi & multi & valde studiosi, è quorū collegio in singulis
cœnobij vñus ceteris in scientia scripturarū excellentior scholasticus ponebatur. Abba-
tes autem qui monachos habere cupiebāt in omni scientia eruditos, ad diuersa monaste-
ria ex suis quosdā mittebant instituendos. Vtinam tale studiū hodie in nostris haberetur
monasterijs, quam multa bona fierent, infinita mala prohiberentur: sed nō omnibus in-
clamor scientiæ & scripturarum: propterea noster ordo sacratissimus quasi sine honore ia-
cerēpultus. Duo quondam ipsum ordinem nostrum gloriosum reddiderunt, vitæ meri-
tum & eruditio scripturarū: quorum dum alterum intermittitur, ad alterum raro perue-
nit. Hoc his tēporebus pauci aduentur, quorū qualis scientia, talis & conuersatio qua-
ilibet felicium. Sed nos ad historiam ordinem redeamus. Diethmarus autē felicis recordatio-
nis abbas, de quo loquimur, sciens vtilitatem scientiæ & scripturarum monachos suos sum-
mo annū in omni doctrina literaria eruditare statuit: & ob id magistrum eis doctissimum
Meginradum monachum, de quo superius dīctū est, scholasticum præfecit: ad cuius erudi-
tionis famam Windichinus monachus & scholasticus monasterij Corbeiensis in Saxo-
nia excitatus videre, audire & alloqui tantum virum desiderasse sc̄ dicit, quem & vidit, &
supra quam dicere potuit, admiratus fuit. Qui Windichinus quantus fuerit in eruditione
scripturarum, postea dicemus.

Vita & de-
ordinem
nostrum
Hirsaugense
studiorum
abbatis Die-
thmari.

Windich-
nus mona-
chus Cor-
beiensis ve-
nit Hirsa-
gensem.

DE SIGERO, SEPTIMO HVIIS COENOBII ABBATE,
qui presuit annis ferme 30 moribus eius, & gestis quibusdam illius
temporis.

MORTVO autem Diethmario reuerendissimo huius monasterij abbate, sicut prædi-
catus, in locum cuius mox electus est Sigerus monachus, qui decani gesserat officiū
vir moribus & vita reuerendus, & tam in diuinis scripturis q; in secularibus literis egregie
doctus, qui huic monasterio præfuit annis ferme 30. in omni sanctitate & religione. Fuit
autem in abbatem electus, eodē die, quo antecessor eius obierat, 4. videlicet nonas Martij,
anno dominice nativitatis 952. qui fuit Imperatoris Ottonis primi annū 16. Hic Sigerus
ex Moguntiaco natus, cum esset annorum quatuor & viginti, & multis in seculo polleret
dimis, honoribusque, omnibus spretis & contemptis pro Dei amore monachus factus
est sub abbate Diethmario prædecessore suo in tantumq; profecit in sanctæ religionis cō-
seruatione, sapientiæ & scientiæ scripturarum, vt Diethmario viam yniuerſæ carnis ingre-
ſionis p̄le vñanimi omnium consensu pastor ouium Christi sit constitutus. Qui qualē se sub-
ditus suis exhiberit, quam zelofum pro disciplina regulari, q; pium bonis, & feuerum ne-
gligentibus, nemo scribere melius posset, quā qui videre illum, & conuersari cū eo in co-
nobio meruit. In omnibus sane sollicitus fuit, vt sc̄ bonis operibus virtutum subditis sem-
per præberet viuum exemplar, ne aut bona prædicans opere semetipsum negligenter, si ali-
ter viueret, aut doctrinam verbi subtrahens inutilis pastor subditis, canisque mutus non
valens latrare videretur. Vnde quicquid exemplo non docuit, nemo alias potuit operari.

Sigerus ab-
bas 7. elige-
tur.
Qualis fue-
rit vita Si-
geri huius.

DCCCCLIII.

Anno primo Sigeri abbatis Imperator Otto primus ciuitatem Moguntinam obſi-
dione vallavit.

DCCCCLIV.

Secundo autē anno qui fuit Domini 954. Wifridus archiepiscopus Coloniensis 29. Bruno fra-
ter Impera-
toris fit ar-
chiepiscopus
Coloniensis
anno pontificatus sui obiit. Porro deſtitutus clerūs & populus vñanimi deliberatione in
virū Domini Brunonē fratrem Ottonis Imperatoris primi conſpirauit, quē missis primo
ribus ecclesiæ ipsius, & petunt & cōſequuntur eū pontificem, cuius monimenta vigilatia
in adiſijs & ornatu ecclesiæ vñq; in hodiernum diem multiplicita Coloniae visuntur.

C 4